Idman sağlamlıq və gəncləşdirdir. Bəlkə, buna görə, "Sağlam bədəndə sağlam ruh olur" deyimi heç də təsadüfi deyil. Bədən tərbiyəsi və idman əsasını tərbiyənin bir hissəsi, cəmiyyətin əmək mədəniyyətinin tərkib hissəsi, insanların sağlamlığını möhkəmləndirəyə, fiziki bacarığını inkişaf etdirməyə yönəldilmiş istimai faliyyət sahəsidir. İdman isə cəbhə idmançılar arasında deyil, hər bir xalqlar arasında dostluq münasibətlərinin yaranması və möhkəmlənməsində də mühüm rol oynayır. Sovetlər dönəmində Azərbaycanın müttəfiq respublikalar ilə idman əlaqələri xeyli genişlənmiş, idmanın bütün sahələrində ustalığın əlaməyi və tərəbinin bölüşdürülməsi üçün əlverişli imkanlar, doğma, qardaşlıq münasibətləri olmuşdur.

(əvvəli qəzetimizin 5-ci sayında)

Azərbaycanda idmanın inkişaf tarixi

XI yazı

1979-cu ilin sentyabrında Bakıda "Dinamo" Cəmiyyəti Mərkəzi Şurasının yunan-Roma güləşi üzrə birincilik keçirilmişdi. Üç gün davam edən yarışda 20 şəhərdən gələn 300-ə yaxın idmançı qoşulmuşdu. Əlverişli şəraitdə Bakı pahlıvanları birinci olmuşdular. Alma-Ata idmançıları ikinci və Kiyev güləşçiləri üçüncü yeri tutmuşdular.

Birinci dəstədə çıxış edən şahmatçı kişilər arasında növbəti dəfə çempionu tutan 1979-cu ilin oktyabrında Frunzedə (indiki Bişkek) keçirilmişdi. Güclülər dostasının altı vosiəsi uğrunda mübarizəyə Bakının tanınmış şahmatçıları - Vladimir Bağırov və Fikrət Sidelfazdə qoşulmuşdu. Yarışda Moskva, Odessa, Leningrad, Lvov və Çelyabinsk şəhərlərindən gəlmiş güclü şahmatçılar var idi. Oktyabr ayının sonuna qədər davam edən çempionat azərbaycanlı şahmatçılar üçün uğurlu olmuşdu.

Qazaxstanın paytaxtı Alma-Ata-da "Komsomolskaya pravda" qəzetinin mükafatları uğrunda ƏMH çoxnövçüluğu üzrə SSRİ çempionatı keçirilmişdi. 1979-cu il oktyabrın 29-da başlayan yarışda yigirma komandamızın heyətində F.Abdullayev, L.Sturin, A.Yudin, A.Əliyev, İ.Yeroşina, L.Jarkov və digər güclü idmançılar yer almışdılar. "ƏMH nişanından Olimpiya medalına doğru!" - şüarı altında keçirilən bu yarışda respublikaların, Moskva və Leninqrad şəhərlərinin 600 nəfərdən çox idmançısı qoşulmuşdu. Üç gün davam edən yarışda RSFSR idmançıları 3593 xal toplayaraq, ümumi heyətdə birinci olmuşdular. 3482 xal toplayan leninqradlılar ikinci və 3481 xal qazanan ukraynalılar üçüncü yeri tutmuşdular. Azərbaycan "Mohsul" cəmiyyətinin yetirmələri komanda hesabında birinci yeri tutaraq, qızıl medal qazanmışdılar.

Şəxsi yarışlarda E.Çakmazov 255 xal əldə edərək, beynəlxalq dərəcəli usta normasından yüksək notico göstərmişdi. O, 90 metr məsafədə olan hədəfdən 303 xal toplayaraq, yeni respublika rekordu müəyyənləşdirmişdi. "Lokomotiv" cəmiyyətinin 16 yaşlı temsilçisi Q.Simonov 50 metr məsafəyə yerləşən idman maktəbinin yetirmələri qoşmuşdular. Hondboluçu qızlarımız altı gürzün beşində qalib gələrək, finala yüksəlmişdilər.

Karaqanda şəhərindəki "Oktyabrskiy" idman sarayında keçirilən stolüstü tenniscilərin ölkə çempionatında isə 100-ə yaxın idmançı iştirak etmişdi. Bu yarışda Azərbaycan Dövlət Universitetinin tələbəsi Valentina Popova iştirak etmişdi. O, fərdi yarışlarda altıncı yer qazanaraq, Azərbaycanın respublika çempionatında birinci olmuşdu.

Ayrıca, Azərbaycan Dövlət Universitetinin tələbəsi Fərhad Rəcəbli uğurla çıxış etmişdi. O, bütün görüşləri qələbə ilə başa vuraraq, 78 kq çəki dərəcəsində qızıl medala layiq görülmüşdü. Hamin ali təhsil müəssisəsinin birinci kursu tələbəsi Vahid Rzayev isə 60 kq çəki dərəcəsində beşinci yeri kifayətlənmişdi.

Molumat üçün bildirək ki, Azərbaycan cüdoçuları ölkə çempionatına məşqə i Əhmədlin Rəcəbli hazırlaşmışdı. 1981-ci ilin yanvar ayının ilk ongünlüyündə Aşqabadda Türkmənistan Dövlət Peşə Təhsili Komitəsinin mükafatı uğrunda Ümumittifaq futbol turniri keçirilmişdi. Bir həftə davam edən turnirdə yerli komanda ilə yanaşı, Leninqrad, Azərbaycan, Moldova, Qırğızıstan və Tacikistan futbolçuları qalib adı uğrunda yarışmışdılar. Azərbaycan futbolçuları Umumittifaq turniri keçirilmişdi. Qələbə uğrunda yarışlarda həmyerlilərimizlə birlikdə Moskva, Leninqrad, Daşkənd, Çelyabinsk və Vilnus şəhərlərinin məktəblilərdə də mübarizə aparmışdılar. Komandalara ölkənin adlı-sanlı şahmatçıları, beynəlxalq qrossmeysterlər A.Yusupov, A.Koçeyev, A.Pançenko, V.Kupreçyk və idman ustası M.Ruderfer başçılıq edirdilər. Bu yarışa qədər şahmatçılarımız 1974-cü ilda Moskvada birinci yeri tutmuşdular. 1976-cı ildə komandamız mükafatçılar sırasına düşə bilməmişdilər. Altıncı turnirdə Bakı məktəblilərinin arzusu gerçəkləşmişdi. Onlar 39,5 xal toplamaqla fəxri kürsünün ikinci pilləsində yer almışdılar. Moskvalılar birinci (43,5 xal), leningradlılar isə üçüncü (34,5 xal) yeri tutmuşdular.

1981-ci ilin mart ayının sonlarında Bakıda akrobatika üzrə şəhərlərarası yarışlara yekun vurulmuşdu. İştirakçılar arasında Moskva, Krasnodar, Vorəşilovoqrad, Düşənbə, İrəvan, Frunze, Ufa və Aşqabaddan gəlmiş akrobatlar öz bacarıqlarını nümayiş etdirmişdilər. Ümumi hesabda Bakı temsilçiləri qonaqlardan üstün olmuşdular. Həmyerlilərimizdən A.Əkbərova, S.Əliyeva, Y.Cavadova, N.Rəzdnyeva, Y.Cəfərova, A.Zaxarov, A.Boldıreva proqramın ayrı-ayrı növlərində çempion olmuşdular.

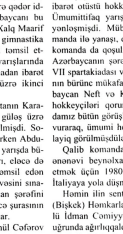

Aprel ayında Bakıda birinci dəstədə çıxış edən kişi basketbol komandaları arasında ölkə çempionatının növbəti turu keçirilmişdi. Yarışda Azərbaycan Neft və Kimya Institutunun basketbolçuları, Paneviyisin "Liyetkavelis", Leninqradın "Svetlana", Frunzenin "Politexnik", Riqanın OK, Taşkənqəsin "Krasnı kotelşik", İrkutskın CTK (Türkmənistan komandası) və Omskın "Avanqard" komandaları ikinci yarımqurşda 9-16-cı yerlər uğrunda mübarizə aparmışdılar.

Otan ilə müqayisədə Bakı basketbolçuları bu il daha yaxşı nəticə bağlamışdılar. Komandamız keçən il (1980-cı il) üçüncü olduqda yer almışdılar. Bu il isə riqalı orda idmançıları ilə birlikdə 4-5-ci yerlər uğrunda mübarizəyə qoşulmuşdular.

Yarışların Bakı turunda temsilçilərimiz inamla çıxış edərək, riqalıara 84:80, irkutskilara isə 97:81 hesabı ilə qalib qəmişdilər.

can yığma komandası 3135 xal toplayaraq, doqquzuncu yerdə qərarlaşmışdı. Lakin yığmamızın üzvləri arasında S.Muradova və V.Aşafonov öz yaş qruplarında birinci medala yiyələnmişdilər. Hamin ilin oktyabrında Düşənbədə həmkarlar ittifaqları komitəsi idman cəmiyyətlərinin oxatma üzrə SSRİ birincliyi keçirilmişdi. Bir hafta ərzində bu yarışda Azərbaycan

1980-ci ilin yanvarında Qazaxstanın Pavlodar və Karaqanda şəhərlərindən idmançılarımız üçün əhəmiyyətli görünən və idman tariximizdə müəbət nəticələrlə yadda qalan yarışlar keçirilmişdi. Belə ki, Pavlodarda qızlar arasında keçirilən hondbol üzrə SSRİ-nin zona birincliyinda Azərbaycanın şərəfini Sabunçu rayonunda yerləşən idman maktəbinin yetirmələri qoruyoqudular. Hondbolçu qızlarımız altı gürzün beşində qalib gələrək, finala yüksəlmişdilər.

Karaqanda şəhərindəki "Oktyabrskiy" idman sarayında keçirilən stolüstü tenniscilərin ölkə çempionatında isə 100-ə yaxın idmançı iştirak etmişdi. Bu yarışda Azərbaycan Dövlət Universitetinin tələbəsi Valentina Popova iştirak etmişdi. O, fərdi yarışlarda altıncı yer qazanaraq, Azərbaycanın respublika çempionatında birinci olmuşdu. Fərdi yarışlarda Azərbaycan Dövlət Universitetinin tələbəsi Fərhad Rəcəbli uğurla çıxış etmişdi. O, bütün görüşləri qələbə ilə başa vuraraq, 78 kq çəki dərəcəsində qızıl medala layiq görülmüşdü. Hamin ali təhsil müəssisəsinin birinci kurs tələbəsi Vahid Rzayev isə 60 kq çəki dərəcəsində beşinci yeri kifayətlənmişdi.

Molumat üçün bildirək ki, Azərbaycan cüdoçuları ölkə çempionatına məşqə i Əhmədlin Rəcəbli hazırlaşmışdı. 1981-ci ilin yanvar ayının ilk ongünlüyündə Aşqabadda Türkmənistan Dövlət Peşə Təhsili Komitəsinin mükafatı uğrunda Ümumittifaq futbol turniri keçirilmişdi. Bir həftə davam edən turnirdə yerli komanda ilə yanaşı, Leninqrad, Azərbaycan, Moldova, Qırğızıstan və Tacikistan futbolçuları qalib adı uğrunda yarışmışdılar. Azərbaycan futbolçuları Umumittifaq turniri keçirilmişdi. Qələbə uğrunda yarışlarda həmyerlilərimizlə birlikdə Moskva, Leninqrad, Daşkənd, Çelyabinsk və Vilnus şəhərlərinin məktəblilərdə də mübarizə aparmışdılar. Komandalara ölkənin adlı-sanlı şahmatçıları, beynəlxalq qrossmeysterlər A.Yusupov, A.Koçeyev, A.Pançenko, V.Kupreçyk və idman ustası M.Ruderfer başçılıq edirdilər. Bu yarışa qədər şahmatçılarımız 1974-cü ilda Moskvada birinci yeri tutmuşdular. 1976-cı ildə komandamız mükafatçılar sırasına düşə bilməmişdilər. Altıncı turnirdə Bakı məktəblilərinin arzusu gerçəkləşmişdi. Onlar 39,5 xal toplamaqla fəxri kürsünün ikinci pilləsində yer almışdılar. Moskvalılar birinci (43,5 xal), leningradlılar isə üçüncü (34,5 xal) yeri tutmuşdular.

1981-ci ilin mart ayının sonlarında Bakıda akrobatika üzrə şəhərlərarası yarışlara yekun vurulmuşdu. İştirakçılar arasında Moskva, Krasnodar, Vorəşilovoqrad, Düşənbə, İrəvan, Frunze, Ufa və Aşqabaddan gəlmiş akrobatlar öz bacarıqlarını nümayiş etdirmişdilər. Ümumi hesabda Bakı temsilçiləri qonaqlardan üstün olmuşdular. Həmyerlilərimizdən A.Əkbərova, S.Əliyeva, Y.Cavadova, N.Rəzdnyeva, Y.Cəfərova, A.Zaxarov, A.Boldıreva proqramın ayrı-ayrı növlərində çempion olmuşdular.

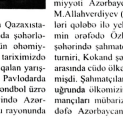

Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsinin "Olimpiya Dünyası" redaksiyasının əməkdaşı, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Əzizağa Əlləkbərli,

Azərbaycan M.E.A. A.A.Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent